Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 16 Srpanj 2001 22:04

Time-lag u ekonomskoj teoriji označava pomak učinaka od vremena kada se je nešto zbilo do vremena kada se realiziraju puni učinci. Time-lag može se nazvati i vrijeme prilagođavanja sudionika u procesu reprodukcije novonastalim uvjetima. U uvjetima nelinearnosti «protoka» vremena vrijeme može biti različito i to je redovito tako za isti događaj (povijest se ipak ne ponavlja iako može imati slične karakteristike). Samo ova činjenica čini ekonomiju vrlo složenom disciplinom, a ekonomsku politiku, kada je riječ o značajnim promjenama, rizičnim poslom. Da ne duljim jer ove stranice nisu mjestu za raspravu ovog složenog pitanja. U nastavku ću ipak dati dva primjera kako bi čitalac mogao vidjeti kako su moguća razna čuda u ekonomiji.

Struja će poskupjeti 40%, a plin 30%. Moramo priznati da je to sasvim lijepo poskupljenje ako se ima u vidu da je Vlada predvidjela smirivanje inflacije. Što više ovo poskupljenje predstavlja rast cijena od 6 do 8 puta veće od predviđenog kretanja inflacije za ovu godinu. Što će se dogoditi u ovom toplom ljetu? Vjerojatno ne ništa posebno kada je riječ o stanovništvu. Ono će se ljutiti nekoliko dana i kako računi za ove i ovakve priče dolaze sa zaklašnjenjem; kada budu računi budu ispostavljeni građanima oni se neće sjećati koji su poklon dobili tokom toplog sparnog ljeta. Jasno privreda će drugačije gledati na cijeli problem. Ona će započeti postupak prilagođavanja novim uvjetima i ugraditi povećanje cijena struje i plina u svoje prodajne cijene koliko je to god moguće. Psihološki dio priče započinje odmah kao i kod svake inflacije a prilagodba sa zadrškom će pratiti psihološka kretanja.

Drugi primjer je turizam. Vele da je ove godine u Dalmaciji više turista nego u Istri. Ljepote naše obale nije moguće ignorirati i to je odista značajna komparativna prednost. Konačno mi smo najsjeverniji (čitaj: najbliži) dio Mediterana i ta činjenica za građanina sjeverne i srednje Evrope nikako ne može ostati neprepoznata. Ali gle čuda. Potražnja ne prati brojnost turista. Promet se - neuporedivo - manje povećao nego što su to mogli predvidjeti i najveći protivnici aprecijacije kune. Sve se donosi sa sobom i tek ostaje da stranci plate smještaj, boravišnu taksu i poneki sladoled. Kako sam o stanju ove djelatnosti krajem godine već pisao to sada neću komentirati osim napomene da sam kretanja uglavnom anticipirao. Aprecijacija kune koju nije moguće bez loma zaustaviti jer je plitko tržište dodatno usložnjava cijelu priču. Stiče se dojam kako nije moguće ništa učiniti. Međutim, pored objektivnih razloga, valja podsjetiti da je priliv deviza zbog prodaje obiteljskog srebra ostvaren upravo u vrijeme kada je startala turistička sezona i da se je država temeljem toga morala zadužiti u kunama a nikako prodati devize. O tome se nije vodilo računa a trebalo je.

Kao što je vidljivo nama su uvijek nešto događa struja i plin poskupljuju po stopama primjereno hiperinflaciji a mi govorimo o smanjenju inflacije. Mi govorimo o turističkom boomu a nama se događa maksimalno sustezanje potrošnje od strane turista. Možda naši susjedi Talijani, sukladno svome temperamentu, poprave stanje ali ga svakako neće izmjeniti. Želim sada u jeku turističke sezone reći da je ovo tragičan završetak jedne priče koja se zove opstanak turističke privrede i to deset godina nakon «Balvanske revolucije». Užasno je to kada misliš da si se spasio i tada odjednom potoneš. Ali ona stara narodna ostaje: «Dok jednom ne se smrkne drugom ne svane». Tragično je u tome što se mrak spušta na nacionalnu ekonomiju. U tome značajan doprinos daje tekuća ekonomska politika «ma koliko mi šutjeli o tome».